

מהי "שיטת השקשוקה"?

הערות על סרטו של מיקי רוזנטל

:: רן רביב

רוזנטל מסתכן בעשיית הסרט ובהתעקשות על הקרנתו, הפצתו נעשית רק על בסיס רצון טוב של אנשים המוכנים לשלם את מחיר העותק ולרכוש אותו לעצמם. את הסרט ניתן להזמין במחיר 50 ש"ח בלבד (בכתובת: <http://www.shakshuka-movie.com>). גם אם ראייתם אותו כבר, הזמינו ותנו אותו לחבר שעדיין לא צפה בו - זהו מעשה ראוי וחשוב התומך בעיתונות שאינה נכנעת לבעלי המאה.

ניתן להגיד דברים טובים על האופן בו הסרט ערוך, ושומר על עניין הצופים. גם על חסרונותיו העיתונאיים והקולנועיים אפשר לכתוב כמה מילים, אך לא זה העניין שלפנינו.

בעייתו הגדולה של הסרט נעוצה בחלק אותו הוא עושה באופן הטוב ביותר ודומה שהוא נשבה בתוכו. תיאור התנהלותה של משפחת עופר, קשריה עם השלטון וחזרה על הסיסמא השחוקה הון-שלטון, היא נקודת החולשה הגדולה ביותר של הסרט.

בסרט מפורטים, באופן משכנע, כמה מקרים בהם מצליחים האחים עופר ועובדיהם להשתלט על נכסי מדינת ישראל בתמורה עלובה. הסרט מעלה שאלות אמיתיות לגבי החכמה שבמהלכים אלו, ומצביע כאמור על המהירות בה קופצים הפקידים המבצעים עסקאות אלו למשרות מרופדות בעסקי האחים עופר. צופה אינטליגנטי יכול גם להבין שלמרות שהתחקיר נעשה רק על עסקי משפחת עופר, הם אינם בהכרח יוצאי דופן, אלא ההיפך זוהי השיטה, 'שיטת השקשוקה'. שם הלקוח מהאופן בו מתאר עו"ד רם כספי את המשא ומתן על רכישת צים. המעשים שלעיתים הם לכאורה פליליים, גם אם המעורבים מצליחים לצאת מהעניין נקיים, גם הם מקוממים ונראים כחלק מהשיטה.

אלא שהבעיה שהסרט אינו שואל את השאלה הבסיסית והחשובה מכל - מהי 'שיטת השקשוקה'? האם כפי שמצטייר בסרט כל הבעיה היא בשחיתותם האישית של הממונים על נכסי המדינה? כוחם הרב של האחים עופר? האם

סרטו של מיקי רוזנטל, "שיטת השקשוקה", מספר על האופן בו מקושרת משפחת עופר למנהיגי מדינת ישראל וכיצד עסקי המשפחה יוצאים נשכרים מקשרי חברות וקשרי עבודה אלו. לסרט חשיבות לא מעטה בכך שהוא מרכז נתונים ופרסומים שאנו שומעים לאורך עשורים בצורה קצרה ותמציתית. הסרט מניח בפני הצופה תמונת מצב ברורה של התנהלותם של הפקידים הממונים על נכסיה של מדינת ישראל, וחושף את היכולת שיש לגורמים עם כוח ריכוזי גדול במשק להטות לטובתם את מדיניות הממשלה, באופן שהוא שערורייתי בעליל.

לסרט חשיבות לא מעטה בכך שהוא מרכז נתונים ופרסומים שאנו שומעים לאורך עשורים בצורה קצרה ותמציתית.

בעייתו הגדולה של הסרט נעוצה בחלק אותו הוא עושה באופן הטוב ביותר ודומה שהוא נשבה בתוכו.

"שיטת השקשוקה" הולך עוד צעד ועוקב אחר השתלטותם של אותם גורמים על התקשורת הכתובה והאלקטרונית בישראל כערוץ משלים למדיניות ההשתלטות שלהם על החברה הישראלית. המהלך שעושה רוזנטל הוא אמין וחשוב. חשיפת הנתונים מספקת תמונה שפעמים רבות נעלמת מאתנו. החוזים השערורייתיים, המינויים של הפקידים האמונים על האינטרס הציבורי בתאגידים של אלו שאך זה עתה עשו מולם עסקים בשמנו, כל אלו ועוד, הם ידיעות שגם כשהן מתפרסמות הן לא תמיד זוכות להקשר הראוי.

הסרט אינו שואל את השאלה הבסיסית והחשובה מכל - מהי 'שיטת השקשוקה'?

הסרט בוחר לא לעסוק
בשאלה העומדת בבסיס
כל התיאורים. מהי המציאות
המולידה את הדינמיקה
המתוארת. מה המנגנון
המוביל את התהליכים
המושחתיים המתוארים?

מהלך ההפרטה הגדול וריכוז
ההון בחברה הישראלית
מציב באופן קבוע פקידים
ממשלתיים מול כוח שהם לא
מצליחים להתמודד מולו.

הסרט, שאינו שם את אצבעו
על נקודה זו מחטיא את
המטרה, והופך אף לחלק
משטטוש הבעיה האמיתית.

לא מכרז, מחיר שוק אינו מחיר שוק וכן הלאה. את אותה אגדה על חברה שהשוק החופשי מארגן בה את היצור ומווסת אותו בצורה אופטימלית, הסרט אכן מנפץ. מתברר שאנחנו לא חברה כזו. אבל האם זה משום שאין לנו באמת שוק חופשי, שהמכרז על צים לא היה מכרז תקין, שבתי הזיקוק אינם עומדים בתחרות? או שיש כאן משהו יותר עמוק.

מהלך ההפרטה הגדול בתוכו מנהלים האחים עופר את ענייניהם הוא השאלה הגדולה שאינה נשאלה בכל מהלך הסרט. רבים יוצאים בתחושה מהסרט, שהבעיה אינה באחים עופר אלא בהתנהלות המדינה. פקידים כושלים, מושחתיים, תקשורת שנקנתה בכספם של בעלי עניין וכו'. אילו כולם היו כמו זליכה – הכל היה נראה אחרת. אם כולם היו מייצגים את ענייננו כמו אליעד שרגא, אפשר היה לישון בשקט. אם כל העיתונאים היו כמו רוזנטל העיתונות הייתה כבר דואגת, שזה יהיה בסדר. אם היינו בהולנד, הכל היה בסדר. מסר זה מסתיר את הבעיה האמיתית שלא זכתה למקום ראוי בסרט. מה יש בשיטה הנוכחית בישראל ובעולם ההופך את התהליכים האלו למציאות קבועה בחברה הישראלית?

מהלך ההפרטה הגדול וריכוז ההון בחברה הישראלית מציב באופן קבוע פקידים ממשלתיים מול כוח שהם לא מצליחים להתמודד מולו. הרטוריקה של ההפרטה והאידיאולוגיה אותה הנחילו להם מביאים אותם לנקודה בה הם מניחים מראש שכל מהלך של שיפור ברשות חברה או שירות ממשלתי חייב להכרך במהלך הפרטה.

אם כן הבעיה אינה דווקא האופן בו מוכרים את צים, אלא עצם העובדה שמוכרים אותה. הסרט נשאר בתוך השיח הליברלי, הדואג למשחק הוגן בתוך כללי השוק, ושם את האצבע על הנקודה הלא נכונה. הבעיה אינה שורת נבחרי ציבור שסרחו וסורחים. הבעיה היא השיטה ההופכת את אלו לנורמה ומעניקה לבעלי הכוח הפרטי עוד ועוד הזדמנויות לצבור כוח על חשבון

הבעיה היא שהאנשים הממונים על ניהול ענייננו אינם דומים לירון זליכה או אליעד שרגא? דומה כי הסרט, שכולו עוסק בדמויות ובאישים, נותן תשובה חיובית על כך. מהסרט עולה התחושה כי אם אך היו 'הטובים' מקבלים כוח ואם רק היינו שמים אנשים ראויים בעמדות הניהול, אזי הדברים היו מתנהלים אחרת. אם רק היו נותנים למיקי רוזנטל לראיין את האנשים שאינם מוכנים לענות לו ואם היו אלה נתבעים לתת תשובות, אז הייתה נחשפת ערוותם והם היו חייבים לחזור בהם. לפי הסרט, הבעיה נעוצה בפקידים שסרחו מול בעלי הכוח, ודינמיקה זו יכולה להשתנות אם וכאשר ינהלו את הדברים פקידים טובים, יחד עם תקשורת אמיצה שתנשוף בעורפם.

אלא שתיאור זה של הדברים מהווה למעשה קבלת סדר הדברים הקיים ואשרורו, במקום ביקורת עליו כפי שמתמר הסרט לעשות. הסרט בוחר לא לעסוק בשאלה העומדת בבסיס כל התיאורים: מהי המציאות המולידה את הדינמיקה המתוארת? מה המנגנון המוביל את התהליכים המושחתיים המתוארים? סביב מכירת צים עולה השאלה מפי כמה דוברים: מדוע צריך למכור? מדוע יש להפריט? אלא שהשאלה אינה זוכה לפיתוח ואינה מעומתת עם דוברים אחרים היוצאים כנגד השיטה. מעבר למילוי תוכן בסיסמא 'הון-שלטון', הסרט לא מצליח ללכת צעד הלאה ולחשוף את כללי המשחק בתוכם מתרחש תהליך זה.

העובדה שאנשי השררה מקושרים ביניהם ברשת מסועפת של קשרים בכל חברה היא מציאות הקיימת כבר אלפי שנים והיא לא השתנתה באופן מהותי בתקופה המודרנית. העובדה שהעשיר – יהא זה בעל הקרקעות, בעל ההון, התעשיין או בעל מכרה היהלומים – יהיה מקורב למוקדי הכוח, הפוליטיים, הצבאיים והכלכליים הרי היא מציאות חיים בחברה האנושית. מה ההפתעה הגדולה מרשימת המוזמנים לחתונת משפחת עופר? את מי הייתם רוצים לראות שם? אותי? את עצמכם? בעלי הכוח נלחמים ומשתפים ביניהם פעולה לחילופין ולעיתים סימולטנית ובכל מקרה נמצאים כל הזמן בחיכוך מתמיד הנגזר ממיקומם החברתי והכלכלי. חלק מסיפורי האגדות הליברלים, ולא האינטליגנטים שבהם, מסתירים עניין זה שהוא מובן מאליו עבור כל מי שמסתכל נכוחה בחברה האנושית.

אם כך דומה שהישגו הגדול של הסרט שהוא מנפץ את שאריות הדימוי הליברלי על השוק החופשי ונפלאותיו. הנה אנו רואים שמכרז הוא

קצת הקרחון

המלחמה בעזה הוצגה כחלק מהדאגה לישובי הדרום. או מציעים כמה קריטריונים לבדיקת כוונתה של טענה זו. קריטריון חשוב יהיה מידת הדאגה לפצוי ולחיזוק העסקים הקטנים והבינוניים בדרום וכן הדאגה לשכירים שאבדו ימי עבודה. קריטריון נוסף יהיה מידת הדאגה לרווחת תושבי האזור למשל סביב סוגיית הקמת תחנת הכח הפחמית באשקלון. האם טילי גראד מסוכנים יותר מעליית התחלואה בסרטן כתוצאה מעליית פליטת הגזים הרעילים?

היו חלק מאותו מהלך. מדוע צריך להפוך נכס ממשלתי לפרטי? מדוע להעביר אותו לאותן ידיים המחזיקות ממילא חצי מהמשק

בידיהן?

למרות כל האמור, לסרט חשיבות לא מעטה בכך שהוא שובר את דימוי השוק החופשי במסגרתו מנסים לנהל את העברת נכסי המדינה לגורמים פרטיים. יש לו יתרונות לא מעטים בכך שהוא מצליח להוות מסמך קליט ושוטף על נושא מורכב וטעון כל כך. יש לו חשיבות גדולה מכל באומץ העיתונאי שמגולם בהפקתו, ומחויבות לשיח הציבורי בנושא זה בישראל. לכן גם אם ראיתם את הסרט ובוודאי במידה שלא – רכשו את הסרט והפיצו אותו בין חבריכם.

נציגי הכוח הציבורי. מהלך ההפרטה הגדול הוא היוצר של מציאות זו, ולא פקידים או משפחה כזו אחרת.

הסרט, שאינו שם את אצבעו על נקודה זו מחטיא את המטרה, והופך אף לחלק מטשטוש הבעיה האמיתית. זליכה מגן הקופה הציבורית תרם להפרטה לא פחות מאלו המוכרים את המדינה בזול. להעברת עוד נכסים לידיים פרטיות, והמשך תהליך ריכוז העושר בישראל באותן ידיים. אחרי ההכרעה הזו, השאר כבר יסופר בתולדות ישראל, וזליכה ישווק את עצמו כשומר הקופה הציבורית בדרך לתפקידו הבא. אבל את השאלה הגדולה הסרט אינו מציב בפניו וגם לא בפניו של סלבין ולא בפני רשימת בכירים אחרים שכולם כאחד

 רן רביב כותב

 תזה בכלכלה

 פוליטית באוני' תל

 אביב, חבר ביסוד

 ובקיבוץ תמוז

 ranraviv@gmail.com

:: חנן כהן

העכביש | עשו לכם עיתון

לפני שאתחיל בנושא הטור של הנוכחי, יש לי בקשה. בטור הקודם כתבתי על כך שהתוצר של שינוי חברתי הוא שינוי הרגלים והמלצתי לכם להתקין ולהשתמש בדפדפן החופשי פיירפוקס. עכשיו אני מבקש מכם לשנות עוד הרגל. להפסיק להיות קוראים פסיביים. אם הטור הקודם עזר לכם לשנות איזה הרגל, או אם יש לכם שאלה בקשר לטור, אשמח אם תכתבו לי ל-hanan@info.org.il. ועכשיו לנושא. שינוי הרגלים יכול לקרות בעקבות מאמץ מודע אבל לפעמים הנסיבות יכולות לגרום לשינוי.

חלק גדול מאיתנו התחילו את היום בכניסה לאתר 'הארץ' וסריקה של כל המאמרים ב'מהדורה המודפסת'. היה אפשר לראות זאת ברשימות התפוצה שאליהן נשלחו קישורים למאמרים מאתר 'הארץ'. בחודש האחרון, 'הארץ' הסירו את התכנים מהמהדורה המודפסת והם מפרסמים את התכנים באופן מדורג במשך היום. בעקבות השינוי, כבר אין לנו מקום שלו אנחנו קוראים 'העיתון' וזו ההזדמנות שלנו ליצור לנו 'עיתון' משלנו מכל המקורות האפשריים ברשת. אתרים שהוקמו בשנים האחרונות כוללים תכונה בשם RSS - Real Simple Syndication. התכונה הזאת מאפשרת לנו לראות את העדכונים האחרונים מאותם אתרים מבלי להיכנס אליהם. התכונה הזאת מאפשרת לאתרים אחרים לרכז עדכונים מכמה אתרים בדף אחד. הסימן לכך שיש לאתר אפשרות RSS היא אייקון כתום קטן שמופיע בשורת הכתובת של הדפדפן.

איך עושים?

נכנסים לגוגל ולוחצים על הקישור iGoogle שמופיע למעלה. לאחר מכן לוחצים על 'היכנס' ומכניסים את שם המשתמש והסיסמה שלכם ב-Gmail (אין לכם? צרו לכם חשבון בקלות). עכשיו אתם נמצאים בדף הבית של העיתון שלכם. לחצו על הקישור "הוסף דברים" כדי להוסיף תכנים לעיתון. אם אתם רוצים להוסיף לעיתון שלכם עדכונים שוטפים מאתר יו"ד לחצו על הקישור 'הוסף עדכון או גאדג'ט' והכניסו את הכתובת של אתר יו"ד - yesod.net. כאשר תחזרו לדף הבית של iGoogle תראו שם את העדכונים מאתר יו"ד. כמובן שתוכלו להוסיף לעיתון שלכם עדכונים מעוד הרבה אתרים כגון עבודה שחורה, העוקץ וגם עדכונים מאתרים של העיתונות המסחרית. הנה, אתם כבר לא תלויים באתר אחד כדי לקבל את המידע שלכם, ולא צריכים לשוטט בין הרבה אתרים כדי לדעת מה חדש. עכשיו אתם מתקדמים לעבר השינוי החברתי על ידי שינוי הרגלי צריכת המידע שלכם.